

Ο αντισημιτισμός στον 20ό αιώνα

Ενότητα 7^η : Η ανάπτυξη του σιωνιστικού κινήματος στη Θεσσαλονίκη.

Μαρία Καβάλα,
Ιστορικός, μεταδιδακτορική διδάσκουσα
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Η ανάπτυξη του σιωνιστικού κινήματος στη Θεσσαλονίκη.

Το σιωνιστικό κίνημα μετά την πυρκαγιά του
1917.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Η σημασία της πυρκαγιάς του 1917 για την ελληνοποίηση της Θεσσαλονίκης
2. Σιωνιστικό κίνημα στη Θεσσαλονίκη μετά την πυρκαγιά
3. Α΄ Πανελλήνιο Σιωνιστικό συνέδριο

Σκοποί ενότητας

- Σκοπός αυτής της ενότητας και σε συνέχεια της προηγούμενης είναι να γίνουν κατανοητές οι ιστορικές συγκυρίες ανάπτυξης του σιωνιστικού κινήματος στη Θεσσαλονίκη.

1. Η σημασία της πυρκαγιάς του 1917 για την ελληνοποίηση της Θεσ/νίκης

Το Σάββατο 5/18 Αυγούστου 1917 ξέσπασε φωτιά σε σπίτι στη μουσουλμανική συνοικία, στις παρυφές της Άνω Πόλης, που εξαπλώθηκε πολύ γρήγορα λόγω του Βαρδάρη, των ξύλινων κατασκευών, των καλντεριμιών και της ανυπαρξίας της οποίας υποδομής για την κατάσβεσή της, ενώ ο στρατηγός Σαράιγ είχε αρνηθεί να παραχωρήσει νερό των στρατώνων.

2. Η σημασία της πυρκαγιάς του 1917 για την ελληνοποίηση της Θεσ/νίκης

Η πυρκαγιά κατέστρεψε το μεγαλύτερο τμήμα του κέντρου της πόλης, 3.900 μαγαζιά, 14.200 νοικοκυριά, και άφησε άστεγους 73.448 κατοίκους, 52.000 από τους οποίους ήταν Εβραίοι. Η πρώτη προσπάθεια για περίθαλψη των πυροπαθών οργανώθηκε από τη Διεύθυνση Θυμάτων Πυρκαγιάς – με διευθυντή τον Αλέξανδρο Πάλλη, που είχε στόχο τη μέριμνα των πληγέντων, τον συντονισμό των ενεργειών των διαφόρων κοινοτήτων και την επαφή με τις συμμαχικές στρατιωτικές αρχές – και από την Κεντρική Επιτροπή Εράνων, με τη συμμετοχή υποεπιτροπών που εκπροσωπούσαν όλες τις κοινότητες.

3. Η σημασία της πυρκαγιάς του 1917 για την ελληνοποίηση της Θεσ/νίκης

Οι χιλιάδες πληγέντες καταρχάς στεγάστηκαν σε κατασκηνώσεις των ξένων στρατευμάτων. Για 12.516 οικογένειες μερίμνησε η κυβέρνηση και εγκαταστάθηκαν προσωρινά σε σπίτια και δημόσια κτίρια. Ως προς τους Μουσουλμάνους μερίμνησε η Επιτροπή της Μουσουλμανικής Κοινότητας, σχεδόν χωρίς τη βοήθεια καμιάς επίσημης αρχής και οι περισσότεροι εγκαταστάθηκαν σε εγκαταλειμμένα μουσουλμανικά σπίτια που δεν είχαν υποστεί καταστροφές, κυρίως στην Καλαμαριά και όπου υπήρχε χώρος στα βόρεια της Θεσσαλονίκης. Από τον τρόπο αντιμετώπισης των Μουσουλμάνων διαφαίνεται κάποια αδιαφορία και ότι η ελληνική πολιτεία δεν τους αντιμετώπιζε όπως τους Εβραίους, ενδεχομένως επειδή ήταν μικρότερο το ποσοστό των πληγέντων.

4. Η σημασία της πυρκαγιάς του 1917 για την ελληνοποίηση της Θεσ/νίκης

Η ελληνική κυβέρνηση για την περίθαλψη των πυροπαθών προσπάθησε να συντονίσει τη συνεργασία των κρατικών υπηρεσιών με τα διάφορα κοινοτικά και ιδιωτικά σωματεία και να λάβει υπόψη της τις περισσότερες από τις ενδιαφερόμενες και πληγείσες πλευρές, – ιδιαίτερα των Ελλήνων και Εβραίων που είχαν πληγεί σε μεγαλύτερο ποσοστό – αντιμετωπίζοντας την κατάσταση με έναν τρόπο σύγχρονο που ξεπερνούσε την προηγούμενη μεμονωμένη κοινοτική αντιμετώπιση παρόμοιων προβλημάτων, ασκώντας συνολική κρατική πολιτική.

Ωστόσο, για την οριστική στέγασή τους, με νόμο που ψηφίστηκε το Μάιο του 1918, έλαβε την απόφαση να αγνοήσει το προϋπάρχον ιδιοκτησιακό καθεστώς και τις παραδοσιακές χρήσεις της γης. Πρόκειται για το νόμο 1394 που προέβλεπε σε πρώτη φάση τη δημόσια απαλλοτρίωση των κτημάτων, τη διαδικασία εκτίμησης της αξίας των παλαιών οικοπέδων και τη συγκρότηση κτηματικής ομάδας των παλαιών ιδιοκτητών της πυρίκαυστης ζώνης ως νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου.

5. Η σημασία της πυρκαγιάς του 1917 για την ελληνοποίηση της Θεσ/νίκης

Όσο και αν φαίνεται ρηξικέλευθη η συγκεκριμένη απόφαση προοιωνίζε και άλλες ανάλογες, που δείχνουν κατά πόσο ο εκσυγχρονισμός ήταν το κίνητρο για αρκετές από τις ριζοσπαστικές ενέργειες των βενιζελικών κυβερνήσεων. Το σχέδιο όπως έχει επισημανθεί, φαίνεται να είχε ως κύριο στόχο τον εκσυγχρονισμό.

Ωστόσο, οι παλαιοί ιδιοκτήτες αντέδρασαν με έντονο τρόπο και, καθώς οι περισσότεροι από αυτούς ήταν Εβραίοι θεώρησαν ότι ο επανασχεδιασμός αποσκοπούσε στην εκδίωξή τους. Για να εκδηλώσουν την αγανάκτησή τους, συμμετείχαν σύσσωμοι στις εκδηλώσεις για την πρώτη επέτειο της διακήρυξης Μπαλφούρ στις 2 Νοεμβρίου 1918.

6. Η σημασία της πυρκαγιάς του 1917 για την ελληνοποίηση της Θεσ/νίκης

Παρεμβάσεις έγιναν από τους ηγέτες των εβραϊκών κοινοτήτων της Αγγλίας και της Γαλλίας προς τον ίδιο τον πρωθυπουργό, όταν τις επισκέφτηκε το 1917 και το 1918, ωστόσο, η κυβέρνηση Βενιζέλου δεν υποχώρησε στις αντιδράσεις και μπορεί το κίνητρο της να μην ήταν ο αντισημιτισμός, όμως, οι κινήσεις αυτές έδιναν έρεισμα σε εκείνες τις κοινωνικές ομάδες που έβλεπαν στους Εβραίους τους εχθρούς της εθνικής ενότητας.

7. Η σημασία της πυρκαγιάς του 1917 για την ελληνοποίηση της Θεσ/νίκης

Οι δημοτικές αρχές της πόλης μετέφεραν τους 50.000 Εβραίους, θύματα της πυρκαγιάς, στη νέα συνοικία της Αγγελάκη. Πολλοί εβραίοι εργάτες εγκαταστάθηκαν στις περιοχές της Αγίας Παρασκευής, του Κεραμιτσίου, του Καραγάτς ή στις εκτάσεις στρατοπέδων, όπως το νούμερο 6, το 151 και το στρατόπεδο Κάμπελ το 1918, που αγόρασε η κοινότητα.

Η κυβέρνηση ανέλαβε την κατασκευή παραπηγμάτων στους συνοικισμούς της Τριανδρίας, της Αγίας Παρασκευής, του Καραχουσεΐν, στην Πύλη Βαρδαρίου, ενώ ο Δήμος Θεσσαλονίκης στη Λεωφόρο Στρατού, την Αγγελάκη κ.α. Από τις επτά νέες συνοικίες που δημιουργήθηκαν για τους πυροπαθείς (τέσσερις από τη Δημαρχία και την Πολιτεία και τρεις από την Κοινότητα) μία μόνο βρισκόταν στο κέντρο της πόλης.

8. Η σημασία της πυρκαγιάς του 1917 για την ελληνοποίηση της Θεσ/νίκης

Η χωρική περιθωριοποίηση σήμαινε σαφέστατα και οικονομική περιθωριοποίηση, για τους εβραίους ιδιοκτήτες του κέντρου, από τις 8.000 των οποίων οι 7.000 έμεναν με κτηματογράφα – στα οποία δεν αναγραφόταν η ονομαστική αξία της παλαιάς ιδιοκτησίας, αλλά η πραγματική αξία της γης για τα δεδομένα της εποχής.

Βέβαια η κοινότητα στη συνέχεια επένδυσε αγοράζοντας γη στο κέντρο, ακόμη και πολύ ακριβά, και αντίστοιχα έπραξαν και οι Εβραίοι μεγαλοεπιχειρηματίες.

Στη φάση αυτή, όμως, σύμφωνα με τα κτηματογράφα θα τους μοιραζόταν το 50% των εσόδων από τις δημοπρασίες των οικοπέδων, ενώ το υπόλοιπο 50% θα αποδιδόταν στο Δήμο.

9. Η σημασία της πυρκαγιάς του 1917 για την ελληνοποίηση της Θεσ/νίκης

Αυτό είχε ως συνέπεια τη σταδιακή αποδυνάμωση του εβραϊκού τραπεζιτικού τομέα, καθώς επλήγησαν όλα τα μικρά πιστωτικά καταστήματα, σε αντίθεση με τον ελληνικό, που στη δεκαετία του 1930 ήταν πια ο κυρίαρχος.

Γύρω στο 1920, τουλάχιστον οι μισές από τις 66 τράπεζες και τραπεζιτικά καταστήματα της πόλης ήταν εβραϊκά, σε αντίθεση με τη δεκαετία του 1930, που από τα 31 συνολικά τα 3 ήταν εβραϊκά, για να φτάσουν το 1940 τα πιστωτικά καταστήματα να μην έχουν κανένα εβραίο εκπρόσωπο, ενώ οι εβραϊκές τράπεζες ήταν μόνο 2.

Οι οικονομικές δυσχέρειες που προέκυψαν από την πυρκαγιά και μετά πρέπει να οδήγησαν τους 3.000 - 4.000 Θεσσαλονικείς Εβραίους, που αντιπροσώπευαν κεφάλαια 120 εκ. φράγκων, να μεταναστεύσουν στο Παρίσι.

10. Η σημασία της πυρκαγιάς του 1917 για την ελληνοποίηση της Θεσ/νίκης

Έτσι, ενώ ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού περιθωριοποιούνταν σε όλα τα επίπεδα, από την άλλη η πόλη σχεδιαζόταν συνολικά, για να αποκτήσει αυστηρές γεωμετρικές χαράξεις, ένα πολιτικό κέντρο, όπου θα συγκεντρώνονταν οι δημόσιες υπηρεσίες, στον νέο άξονα της Αριστοτέλους, ιεραρχημένο οδικό δίκτυο, ορθολογική οργάνωση και χωροθέτηση των περιοχών παραγωγής και κατανάλωσης, επιλεκτική ανάδειξη των μνημείων, διατήρηση ορισμένων γραφικών συνοικιών.

Κατά την υλοποίηση του σχεδίου, υπήρξαν καθυστερήσεις και αλλαγές, καθώς η κερδοσκοπία επί των τίτλων ιδιοκτησίας της πυρίκαυστης ζώνης, κυρίως μετά την έλευση των προσφύγων, καθυστέρωσε συστηματικά την ανοικοδόμηση, και η διαδικασία έφτασε να ολοκληρωθεί το 1935.

11. Η σημασία της πυρκαγιάς του 1917 για την ελληνοποίηση της Θεσ/νίκης

Στη Θεσσαλονίκη είχαν ξεσπάσει και παλαιότερα μεγάλες πυρκαγιές. Αυτή του 1917 ήταν από τις πιο καταστροφικές αλλά ήταν και η πρώτη που συνέβη ενώ η πόλη ανήκε πια στο ελληνικό κράτος.

Στον τρόπο που αυτό χειρίστηκε το ζήτημα της επίλυσης των προβλημάτων που προέκυψαν από την πυρκαγιά μπορούμε να εντοπίσουμε, έστω μέσα από το πλαίσιο μιας εκσυγχρονιστικής πολιτικής, την απαρχή αντιμετώπισης της εβραϊκής εθνότητας της πόλης με τρόπο διάφορο και άνισο, δηλαδή ως μειονότητας.

Σιωνιστικό κίνημα στη Θεσσαλονίκη μετά την πυρκαγιά (1/8)

Μετά την πυρκαγιά του 1917 οι σιωνιστές ενίσχυσαν τη θέση τους συμβάλλοντας ιδιαίτερα στην περίθαλψη της πυρκαγιάς του Αυγούστου του 1917.

Ενισχύθηκαν επίσης από περισσότερους οπαδούς, όταν έγινε φανερή η πρόθεση της ελληνικής κυβέρνησης να εκμεταλλευθεί την καταστροφή που υπέστη η κοινότητα και να εξελληνίσουν την πόλη μέσα από τον εκσυγχρονισμό της.

Σιωνιστικό κίνημα στη Θεσσαλονίκη μετά την πυρκαγιά (2/8)

Οι σιωνιστές κέρδιζαν την εμπιστοσύνη του κόσμου διαμαρτυρόμενοι κατά της μεροληψίας των αρχών σε θέματα περίθαλψης Εβραίων πυροπαθών ή ορθοδόξων, καθώς και για το ζήτημα της απαλλοτρίωσης των εβραϊκών περιουσιών αλλά και της καθυστέρησης της ανοικοδόμησης, εξαιτίας της οποίας οι πυροπαθείς είτε διέμεναν ακόμη σε σκηνές είτε πλήρωναν υπέρογκα ενοίκια ενώ δεν είχαν ακόμη έσοδα.

Έτσι, οι σιωνιστές έγιναν η φωνή διαμαρτυρίας του εβραϊκού πληθυσμού. Ακόμη και αν δεν είχαν πολλά μέλη στους συλλόγους τους, κατείχαν τις περισσότερες θέσεις στο διοικητικό συμβούλιο.

Σιωνιστικό κίνημα στη Θεσσαλονίκη μετά την πυρκαγιά (3/8)

Οι σιωνιστές βουλευτές της Θεσσαλονίκης το 1919 διερχόμενοι από το Παρίσι καθ' οδόν για το σιωνιστικό συνέδριο στο Λονδίνο, φαίνεται ότι πρότειναν να τεθεί ζήτημα αλλαγής του καθεστώτος της Θεσσαλονίκης κατά τη Συνδιάσκεψη Ειρήνης, επικαλούμενοι την προθυμία ορισμένων από τους συμμετέχοντες να παρέμβουν για λογαριασμό τους.

Τον Ιανουάριο του ίδιου έτους επικεφαλής και στελέχη των τοπικών σιωνιστικών οργανώσεων είχαν αναχωρήσει για το σιωνιστικό συνέδριο του Λονδίνου, και διερχόμενοι από το Παρίσι, παρουσιάστηκαν στο Μέγαρο Τύπου ως εκπρόσωποι της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης για να διαμαρτυρηθούν εξ ονόματος των Εβραίων πυροπαθών για τη στάση της ελληνικής κυβέρνησης. (συναντήθηκαν επίσης με την Alliance Israelite, το υπουργείο εξωτερικών και τη γαλλική σιωνιστική ομοσπονδία).

Σιωνιστικό κίνημα στη Θεσσαλονίκη μετά την πυρκαγιά (4/8)

Ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών στην Αθήνα, Νικόλαος Πολίτης θορυβήθηκε ύστερα από τη δημοσιοποίηση των παραπάνω ενεργειών σε ιταλική εφημερίδα.

Ακολούθησε εκτενή αλληλογραφία με τον αρχιραβίνο, τη σιωνιστική ομοσπονδία, τον διοικητή Θεσσαλονίκης, καθώς και με διεθνείς σιωνιστές.

Ο αρχιραβίνος καταδίκασε τις δηλώσεις του Φλωρεντίν και η Σιωνιστική Ομοσπονδία με δημοσιεύματα στον τύπο πληροφορούσε ότι ο Φλωρεντίν είχε αναχωρήσει για Παρίσι και Λονδίνο μόνο για να εκπροσωπήσει την ομοσπονδία στο σιωνιστικό συνέδριο.

Σιωνιστικό κίνημα στη Θεσσαλονίκη μετά την πυρκαγιά (5/8)

Καθώς πλησίαζε ο καιρός της Συνδιάσκεψης Ειρήνης, όπου το ζήτημα του καθεστώτος της Θεσσαλονίκης θα επανερχόταν στην ημερήσια διάταξη, οι σιωνιστές κινητοποιήθηκαν με την ελπίδα ότι θα μπορούσαν να εισακουστούν.

Οι πιέσεις τους οδήγησαν την ελληνική κυβέρνηση να αναθεωρήσει την πολιτική της και να υιοθετήσει μια φιλοεβραϊκή στάση, πιθανότατα με σκοπό να πείσει τη διεθνή κοινή γνώμη για τις καλές της προθέσεις.

Σιωνιστικό κίνημα στη Θεσσαλονίκη μετά την πυρκαγιά (6/8)

Είναι πιθανόν συνέπεια της τάσης αυτής να αποτέλεσε η συμφωνία που έγινε μεταξύ της ελληνικής, της εβραϊκής και της αρμενικής μειονότητας στην Κωνσταντινούπολη.

Αυτή η απρόσμενη συμφιλίωση μπορεί να αποδοθεί στο ότι η επερχόμενη δημιουργία εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη καθώς και η απελευθέρωση των ελληνικών πόλεων στη Μικρά Ασία εστιάζονταν στο διαμελισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Σιωνιστικό κίνημα στη Θεσσαλονίκη μετά την πυρκαγιά (7/8)

Σύμφωνα με τους Έλληνες και τους Ευρωπαίους παρατηρητές, η συμμετοχή 20.000 ατόμων στον μεγαλοπρεπή εορτασμό της πρώτης επετείου της διακήρυξης Μπαλφούρ, στις 2 Νοεμβρίου του 1918, στη Θεσσαλονίκη, επιβεβαίωσε τη δημοτικότητα των σιωνιστών.

Στη συνέχεια, με τη μεσολάβηση της ομοσπονδίας ανανεώθηκαν οι διαπραγματεύσεις με τους εβραϊκούς σιωνιστικούς συλλόγους άλλων πόλεων για την πραγματοποίηση του συνεδρίου που είχε αναβληθεί.

Με την ευκαιρία του συνεδρίου που προγραμματίστηκε για τις 10 και 11 Μαρτίου του 1919, συστάθηκε Γενική Συνομοσπονδία Σιωνιστών Ελλάδος με έδρα τη Θεσσαλονίκη, ενώ η Ομοσπονδία Θεσσαλονίκης ονομάστηκε Theodore Herzl.

Σιωνιστικό κίνημα στη Θεσσαλονίκη μετά την πυρκαγιά (8/8)

Το διοικητικό συμβούλιο της Σιωνιστικής Ομοσπονδίας της Ελλάδας αποτελούνταν από 13 αντιπροσώπους από τις κυριότερες εβραϊκές κοινότητες της χώρας και θα συνεδρίαζε κάθε έξι μήνες στη Θεσσαλονίκη. Επιπλέον, ορίστηκε επταμελές συμβούλιο Θεσσαλονικέων που αποτέλεσε την Κεντρική επιτροπή της Ομοσπονδίας.

Το Α΄ Πανελλήνιο Σιωνιστικό συνέδριο (1/11)

Εικόνα 1: Ο παραθαλάσσιος κήπος του λευκού πύργου.

Το παραπάνω συνέδριο πραγματοποιήθηκε τελικά στις 10-11 Μαρτίου, με την έγκριση του Βενιζέλου, στο Θέατρο πάρκο του Λευκού Πύργου. Η εκδήλωση αυτή ίσως υπήρξε και το μεγαλύτερο γεγονός στην ιστορία των εβραϊκών κοινοτήτων της Ελλάδας, οι οποίες, παρόλο που βρίσκονταν σε επικοινωνία, δεν είχαν ως τότε πιστοποιήσει καμιά άλλη συνεργασία.

Το Α΄ Πανελλήνιο Σιωνιστικό συνέδριο (2/11)

Σε αυτό έγιναν πολλές εισηγήσεις και ομιλίες (αρχираβίνου, κ. ά.).

Αξιοπρόσεκτος ήταν ο χαιρετισμός του Βολιώτη συμβολαιογράφου Σαμουηλίδη, ο οποίος ανέλυσε στα ελληνικά τη σχέση του εβραϊκού και ελληνικού πολιτισμού και έκλεισε με μια επευφημία για τη Μεγάλη Ελλάδα και τη Δημοκρατία του Ισραήλ.

Το Α΄ Πανελλήνιο Σιωνιστικό συνέδριο (3/11)

Οι εργασίες του συνεδρίου κατέληξαν σε ορισμένα ψηφίσματα, τα οποία κατατέθηκαν στην επιτροπή της Συνδιάσκεψης Ειρήνης, που επρόκειτο να συνέλθει στο Παρίσι. Τα ψηφίσματα αυτά αντανάκλούσαν τις θέσεις των Ελλήνων σιωνιστών:

1. Διεθνείς εγγυήσεις για την κοινωνική, πολιτική και θρησκευτική ισότητα των Εβραίων σε όλες τις χώρες του κόσμου.
2. Τη δέσμευση της συνδιάσκεψης για τη δημιουργία των απαραίτητων πολιτικών και οικονομικών προϋποθέσεων για την ανασύσταση του εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη μέσα στα ιστορικά όρια που καθορίζονταν από τη Βίβλο και με την εποπτεία της Αγγλίας, που θα ενεργούσε στο όνομα της Κοινωνίας των Εθνών.

Το Α΄ Πανελλήνιο Σιωνιστικό συνέδριο (4/11)

3. Να δύναται ο εβραϊκός λαός, που αποτελεί ένα ενιαίο έθνος, να συμμετέχει στην Κοινωνία των Εθνών ισότιμα όπως και οι άλλοι λαοί, και, τέλος,
4. Να δοθεί το δικαίωμα της εσωτερικής αυτονομίας στα διοικητικά όργανα των εβραϊκών κοινοτήτων που θα το απαιτούσαν.

Το Α΄ Πανελλήνιο Σιωνιστικό συνέδριο (5/11)

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι ο σιωνισμός στη Θεσσαλονίκη, όπως ο σοσιαλισμός αναπτύχθηκε από την ανάγκη εκδημοκρατισμού της εβραϊκής κοινωνικής οργάνωσης.

Το κίνημα λειτούργησε στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού της κοινότητας και επικράτησε ως ιδεολογία μάλλον παρά ως πρακτική, ενόψει τον καθεστωτικών μεταβολών του 1908, και ειδικότερα του 1913, με την πολιτική ενεργοποίηση των ευρύτερων λαϊκών στρωμάτων, που απειλήθηκαν από τις πολιτικές αλλαγές.

Το Α΄ Πανελλήνιο Σιωνιστικό συνέδριο (6/11)

Ουσιαστικά η άνοδος του κινήματος οφειλόταν στην πολιτική αστάθεια και την ανασφάλεια που επικράτησε μετά την επανάσταση των Νεοτούρκων. Σημαντικά συνέβαλε και η δυσαρέσκεια που προκλήθηκε εξαιτίας της εχθρότητας της γραφειοκρατίας προς τους ντόπιους Εβραίους που αισθάνονταν ότι τους αντιμετώπιζαν ως ξένους.

Η άποψη του γηγενούς εβραϊκού στοιχείου περί σιωνισμού που δεν απέβλεπε στη Σιών αλλά στη Θεσσαλονίκη, τη μόνη ως τότε υπαρκτή Ιερουσαλήμ, επιβεβαίωνε την ιδιαίτερη σχέση της κοινότητας με την πόλη, που απέβη καθοριστική και για την ελληνική πολιτική.

Το Α΄ Πανελλήνιο Σιωνιστικό συνέδριο (7/11)

Ενώ με τα τρία πρώτα ψηφίσματα επιβεβαίωναν θεωρητικά την ταύτισή τους με τις θέσεις του κινήματος γενικότερα, οι Έλληνες σιωνιστές υπό την καθοδήγηση των Θεσσαλονικέων, διαφοροποιήθηκαν από το Διεθνές Σιωνιστικό Κίνημα με το τέταρτο ψήφισμα, με το οποίο διατύπωναν την επιθυμία τους να ενταχθούν στο ελληνικό κράτος θέτοντας ως προϋπόθεση την επίσημη και νομική κατοχύρωση της εθνικής τους ιδιαιτερότητας από το τελευταίο.

Το σημαντικότερο είναι ότι η ελληνική κυβέρνηση ανταποκρίθηκε σε ανάλογο αίτημά τους και έτσι η Ελλάδα έγινε η πρώτη χώρα στον κόσμο που αναγνώρισε τις εβραϊκές της κοινότητες ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

Το Α΄ Πανελλήνιο Σιωνιστικό συνέδριο (8/11)

Η κοινότητα της Θεσσαλονίκης μοιάζει σε πολλά με τις άλλες κοινότητες της νοτιοανατολικής Μεσογείου, αλλά διαφοροποιείται ως προς τη σχέση της με του Έλληνες. Αντίθετα από τους περισσότερους Εβραίους των υπόλοιπων ευρωπαϊκών και βαλκανικών κρατών, που αφομοιώνονταν πολιτιστικά προκειμένου να ενσωματωθούν στις χώρες όπου διέμεναν, χωρίς να υποστηρίζονται από κάποιο κράτος ανέτρεψαν τα πρότυπα του δυτικού εθνικισμού.

Όπως εύστοχα επισημαίνεται από τη Ρένα Μόλχο, η αποδοχή τους από το νέο εθνικό κράτος, παρά την πολιτιστική τους διαφοροποίηση, επέβαλε μια νέα άποψη προς τις μειονότητες σε συνάρτηση με τις συγκεκριμένες εθνικές βλέψεις των Ελλήνων.

Το Α΄ Πανελλήνιο Σιωνιστικό συνέδριο (9/11)

Οι Έλληνες από την άλλη φαίνεται ότι κατανόησαν και ενθάρρυναν τη φαινομενικά αντιφατική μορφή της αποδοχής τους, καθώς έγκαιρα αντιλήφθηκαν ότι αυτή η στάση ήταν η μόνη που θα απέτρεπε τη μεσολάβηση των γνωστών «προστάτιδων δυνάμεων» που περίμεναν τέτοιες ευκαιρίες αλλά ήταν και η μόνη που θα προέτρεπε ευνοϊκά τις μεγάλες δυνάμεις υπέρ της ελληνικής κυριαρχίας στη αμφισβητούμενη περιοχή της Μακεδονίας.

Το Α΄ Πανελλήνιο Σιωνιστικό συνέδριο (10/11)

Άλλωστε στη φάση αυτή οι πρώην αποκλίνουσες μειονότητες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας αποσκοπούσαν στο διαμελισμό της, στόχος που καθοριζόταν από τις εθνικές τους διεκδικήσεις, που πήγαζαν από ιστορικά δικαιώματα σε περιοχές γειτονικές της οθωμανικής επικράτειας που θεωρούσαν κοιτίδες τους. Στον ίδιο χώρο υπήρχαν πόλεις που είχαν υψηλό ποσοστό ελληνικού πληθυσμού (Σμύρνη, Προύσσα, Κών/πολη). Ο τρόπος που το ελληνικό κράτος αντιμετώπισε στη φάση αυτή τους Εβραίους υπαγόρευε μια νέα πολιτική πραγματικότητα κατά την οποία το κυρίαρχο έθνος δεν απειλούνταν από τις ενυπάρχουσες εθνικές μειονότητες αλλά τις εγκόλπιζε ως ισότιμα μέλη. Με το παράδειγμα της η Ελλάδα πρότεινε αντίστοιχο σεβασμό προς τις απανταχού ευρισκόμενες ελληνικές μειονότητες, ιδίως αυτές της οθωμανικής επικράτειας.

Το Α΄ Πανελλήνιο Σιωνιστικό συνέδριο (11/11)

Στο σημείο αυτό ο ελληνικός εθνικισμός υπήρξε δημιουργικός και ενοποιητικός σε αντίθεση με το κλασικό μοντέλο, που ήταν απορριπτικό και διασπαστικό.

Θα λέγαμε ότι τα πράγματα άρχισαν να αλλάζουν από την πυρκαγιά του 1917 και μετά, όπου το νέο εθνικό κράτος δεν μπορούσε να παραβλέψει την ευκαιρία να εξελληνίσει την πόλη σε βάρος των εβραίων πολιτών της, όταν η φωτιά κατέστρεψε τα σπίτια τους και τα μνημεία τους αλλοιώνοντας μέσα σε μια νύχτα τον εβραϊκό χαρακτήρα του κέντρου της Θεσσαλονίκης.

Ωστόσο, η εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης μεταβάλλεται οριστικά σε μειονότητα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, τον ερχομό των χιλιάδων προσφύγων και το τέλος της «Μεγάλης Ιδέας».

Βιβλιογραφία

- Δώδος Δημοσθένης, *Οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης στις εκλογές του ελληνικού κράτους*, Σαββάλας, Αθήνα 2005.
- Καβάλα Μαρία, «Η Θεσσαλονίκη στη γερμανική Κατοχή: Κοινωνία, οικονομία, διωγμός εβραίων», διδακτορική διατριβή, πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο 2009.
- Μαργαρίτης Γιώργος, *Ανεπιθύμητοι συμπατριώτες. Στοιχεία για την καταστροφή των μειονοτήτων στην Ελλάδα, Εβραίοι, Τσάμηδες*, Αθήνα: Βιβλιόραμα 2005
- Μόλχο Ρένα, *Οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης 1856 - 1919. Μια ιδιαίτερη κοινότητα*, Θεμέλιο, Αθήνα 2001.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

- Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:
- Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες
- Εικόνα 1: Copyright,
<http://annagelopoulou.blogspot.gr/2012/02/20.html>

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Μαρία Καβάλα. «Ο αντισημιτισμός στον 20ό αιώνα. «Η ανάπτυξη του σιωνιστικού κινήματος στη Θεσσαλονίκη». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS366/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Ραμματά
Θεσσαλονίκη, χειμερινό εξάμηνο 2014-2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

